

ASPECTE ALE EDITĂRII FOLCLORULUI ÎN CADRUL
CENTRELOR JUDEȚENE DE ÎNDRUMARE A CREAȚIEI POPULARE
ȘI A MIȘCĂRII ARTISTICE DE MASĂ

DE

ION H. CIUBOTARU

Editarea folclorului ocupă un loc de seamă în activitatea Centrelor județene de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, instituții chemate să contribuie efectiv la descoperirea și promovarea, pe diferite căi, a tot ceea ce este valoros în domeniul culturii noastre populare. Dacă, la început, culegerile de folclor apărute sub acest patronaj, erau destinate, cu precădere, să sprijine mișcarea artistică de amatori — ceea ce explică într-o oarecare măsură anumite caracteristici metodologice — cu vremea s-a ivit necesitatea unor cercetări folclorice regionale mai sistematice, menite să realizeze „culegeri ilustrative pentru creația contemporană din diverse colțuri ale patriei noastre”¹. Casele județene ale creației populare (actualele Centre de îndrumare) nu au întârziat să-și lărgescă și să-și diversifice activitatea în această direcție, numai că, uneori, cei angajați în astfel de acțiuni s-au arătat a fi extrem de grăbiți, pierzind din vedere că „cercetarea folclorică locală trebuie să se plaseze la nivelul bună al cercetărilor folclorice generale”², pentru ca osteneala să nu fie zadarnică.

Integrarea cercetării folclorice în viața culturală nouă a județelor patriei s-a produs ca un proces firesc, mai ales acolo unde venea să revitalizeze frumoase tradiții locale, și a căpătat o extensiune atât de mare încit, la un moment dat, fenomenul a fost considerat „semnificativ pentru caracterul de masă al muncii folclorice de azi”³. Aproape în fiecare județ au apărut, pînă în prezent, cinci, șase sau chiar mai multe volume de folclor, însușind, în medie, 1 500—2 000 pagini tipărite, ceea ce, la nivel național, reprezintă o realizare fără precedent. Lucearile alcătuite cu competență și probitate științifică, nu puține la număr, s-au bucurat întotdeauna de un larg interes, fiind apreciate și de specialiști, care „nu pot totuși cuprinde întreaga varietate stilistică locală a literaturii, muzicii, dansurilor și obiceiurilor populare”⁴.

Pe de altă parte, insă, s-a constatat că, odată cu creșterea numărului de volume tipărite, exigentele unor Centre de îndrumare au scăzut, în chip surprinzător, favorizând astfel pătrunderea amatorismului în acest domeniu de acți-

¹ V. Adăscăliței, *Cercetări folcloristice regionale*, „Iașul literar”, XVI, nr. 1, 1965.

² M. Pop, *Vaste zone folclorice așteaptă să fie defrișate*, „Scîntea”, XXXVIII, nr. 8056, 1969.

³ A. Fochi, *15 ani de folcloristică în R.P.R.*, „Revista de folclor”, VIII, nr. 1—2, 1963.

⁴ M. Pop, loc. cit., p. 4.

vitate. Proliferarea colecțiilor regionale de folclor, în care textele sunt publicate la întâmplare (fără a se indica de la cine, cînd și de către cine au fost culese), lipsa de discernămînt în selectarea materialului adunat, neglijarea legilor ce guvernează adevărata creație folclorică, intervenția (declarată sau nu) în textele culese, frecvența unor greșeli de ortografie și punctuație s.a. au determinat, cum era și firesc, reacția unor specialiști⁵ care au atras atenția asupra pericolului tolerării diletantismului în cercetarea culturii populare. În ce măsură observațiile de mai sus au ajuns la cei interesați nu putem preciza, schimbări hotărîtoare, însă, în această privință nu s-au produs, fapt ce justifică intervenția de față. Si pentru că în principiu chestiunea a fost deja discutată supunem, în cele ce urmează, unei succinte analize aspecte ale conținutului unora dintre lucrările de folclor regionale, publicate în ultimii ani⁶. Fără îndoială, lucrările la care ne vom referi au și părți pozitive, uneori ele predomină chiar, dar nu izbinzile acestei munci ne-am propus să le reliefăm în contextul de față, ci *neajunsurile* ei, care, nu o dată, eclipsează și cele mai frumoase realizări.

La Pitești a apărut, în cursul anului 1971, o *antologie*⁷ de folclor poetic, întocmită de George Cristea Nicolescu și prefațată de Sergiu Nicolaescu, în care sunt incluse atît piese publicate anterior în diverse volume sau periodice, cit și texte inedite. Ce reprezintă această antologie pentru folclorul argeșean aflăm dintr-un avertisment imprimat pe coperta interioară a volumului: „Atragem atenția că titulatura de *antologie* nu încumbă epuizarea materialului folcloric existent în această zonă” (!). Este, prin urmare, o *selecție*, de altfel, singurul sens pe care îl consemnează pentru termenul respectiv, toate dicționarele Din prefață rezultă că autorul, „dovedind un gust deosebit”⁸, a alcătuit volumul după „criteriul estetic” (p. 7). Iată cîteva dintre piesele antologice cuprinse în prima secțiune a volumului, în care majoritatea o formează cîințele de dragoste și dor: „Vară, vară, primăvară / Cind să te mai vedem iară. / Copilași-n pielea goală / Cu focșoarele p-afără / Si pe puica-n ușcioară” (p. 23). Dorul după ființă dragă capătă și el o caracterizare poetică asemănătoare: „Fă-mă Doamne-un curcubeu, / Fă-mă Doamne-un pui de zmeu / La Marița-n eleșteu, / Să prind peste și șalău” (p. 29). Chemarea mîndrei se face în cuvînte „alese”, „Ieși mîndruță pîn' la poartă, / Desculță numă-n cămașă, / Cum erai la măta-n fașă” (p. 105), sau în termeni ceva mai categorici: „Foaie verde lobodă / Vin' cu mine, dodă, fă / Sint fecior de văduvă” (p. 27). Cel cuprins de dor nu-și află liniștea nici în somn, „Puțintel ce-adormitez / Eu cu jale mă visez” (p. 119), pentru că dragostea este un lucru mare, „Și-ți mai dă cîte-o răceală / La picere-mpleticeală” (p. 46), suferința îndrăgostitului căpătind, uneori, proporții ingrijorătoare: „Merg pe drum și dau din mînni / Parcă mă apăr de cîini” (p. 64). Este, cel puțin, ciudată această „ediție de autor”, în care texte cum sint cele de mai sus, precum și altele asemănătoare, aflate la paginile 36, 65, 107, 112, 147, au putut fi „selectate dintr-un material vast” și considerate „producții populare care pot fi comparate, fără nici o teamă, cu cele mai bune existente deja în antologii de mai mare sau mai mică circulație” (p. 7).

Discutabilă este și culegerea *Drag mi-i cîntecul și jocul*⁹, apărută în 1972 la Vaslui, sub îngrijirea muzicienilor N. Bălan și M. Stan. Scopul editării acestei colecții de folclor este expus în termeni ambigui, dacă nu chiar contradictorii. Lucrarea este destinată „să îmbogățească repertoriul soliștilor vocali ai numeroaselor formații de muzică populară”, în același timp, însă, vrea să constituie „un

⁵ V. Adăscăliței, articolul citat, și Mircea Fotea, *Observații asupra culegerilor de folclor publicate de Casele regionale (județene) ale creației populare în ultimii douăzeci de ani*, „Analele științifice ale Universității «Al. I. Cuza» din Iași”, serie nouă, secțiunea III, Literatură, tom XVI, 1970.

⁶ Cele șase volume luate în discuție au apărut între anii 1971—1973.

⁷ *Doine și balade din Argeș*. Antologie alcătuită de George Cristea Nicolescu, cu un cuvînt înainte de Sergiu Nicolaescu, Pitești, 1971.

⁸ Toate sublinierile din articol aparțin autorului.

⁹ Nicolae Bălan, Mircea Stan, *Drag mi-i cîntecul și jocul*. Culegere de cîințe populare și melodii de joc din județul Vaslui, Vaslui, 1972.

început de sondaj al creației muzicale folclorice vasluiene, atât de puțin cercetată pînă acum" (p. 7). Autorii, se spune în prefață, „nu au pretenția realizării unei lucrări cu caracter științific, întrucât notarea melodiilor a fost făcută mai mult direct, după auz, recoltarea lor fiind efectuată la concursuri...” etc., totuși, aceste creații populare se adresează și specialiștilor, cărora le revine sarcina „să le selecțeze, să le studieze, să le valorifice teoretic, trăgind concluziile științifice adecvate” (p. 8). Așadar, abordarea colecției în cadrul de față este pe deplin justificată.

Tema în jurul căreia gravitează aproape toate textele poetice, căci numai la acestea ne referim, este dragostea. Acest sentiment poate aduce mulțumire deplină, „Cu bădita laolaltă / Am mîncat poamă brumată, / Am băut și tulburul / S-apoi m-am iubit cu el” (p. 34—35), sau poate determină supărarea badelui, căci „Maria îi rea tare / Nu-i dă gura de-așteptare” (p. 32), poate să declanșeze dorul aprins, „Frunzî verdi di cicoarî / Mari-i doru di ficioarî” (p. 124), în fine, poate genera dezamăgirea, supărarea celui fără noroc în dragoste fiind împărtășită de toată colectivitatea sătească și chiar de elemente ale naturii: „Eu în sat cînd am intrat, / Munții s-au cutremurat, / Apele s-au tulburat, / Sătenii toți s-au sculat” (p. 85). Învesmintări poetice similare apar într-un cîntec ce vrea să omagieze calitățile fetelor, „Fetili din Moldova / Mult imi rupi inîma, / Din Bacău pîn' la Onești, / Nu mai știi ci și alegi” (p. 51), în unele cîntece de nuntă, „Mama zici: hai, dă-i zor / Ci stă mirili-n pridvor” (p. 50), precum și în unele texte cu conținut nedefinit: „M-o trimis mama la vie / Să aduc struguri din vie / Și-am stat toată ziua-n luncă / Și n-am mai știut de muncă” (p. 66). La rîndul lor, strigăturile săi, în majoritate, rodul același proces de „elaborare” artistică: „Moș Costică din Mitoc / Îndeamnă făcăi la joc / ... / Moș Jianu, cu cojoc / Îndeamnă flăcăi la joc” etc. (p. 129). O afirmație din prefață, a cărei justiție se verifică aproape la fiecare pagină, face inutil orice comentariu: „Colecția n-a fost alcătuită pe baza vreunui criteriu valoric, de vechime sau de autenticitate” (p. 7). Survine, totuși, în mod legitim, întrebarea: de ce a fost publicată o astfel de lucrare, care punte într-o lumină falsă¹⁰ realitatea folclorică contemporană a județului Vaslui? Să nu uităm că din folclorul acestei zone s-a nutrit, cu precădere, timp de aproape treisprezece ani, revista de limbă, literatură și artă populară „Ion Creangă”¹¹ constituind și astăzi un serios punct de referință pentru specialiști.

În culegerea de folclor poetic buzoian *Dorule de unde vii...*¹², publicată în anul 1973, intenția profesorilor N. Peneș și Gh. Băicuș a fost de a pune în valoare „unele dintre cele mai reprezentative producții lirice și epice din creația noastră populară” (p. 2). Aflat într-un spațiu de confluență, Buzău, această străveche vatră folclorică, și-a tras, adesea, seva din substanța spiritualității populare a celor trei provincii românești, „influențele fiind asimilate în mod creator, în sensul integrării lor într-o concepție estetică proprie” (p. 1). În realitate, departe de a fi „cele mai reprezentative”, texte cuprinse în volum vădesc, mai curind, lipsă de discernămînt în selectarea materialului și nu o „concepție estetică proprie”. „Din poiană, de la boi”, badea își vede mîndra țesind și, cuprins de dor, ar vrea să fie cît mai aproape de ea: „Să mă fac o suveicuță / Mindro, la tine-n minuță, / Să mă porți din mînă-n mină / Măcar, doar o săptămînă” (p. 19). Sentimente asemănătoare par să o stăpinească și pe mindră, care, de asemenea, dorește metamorfozarea: „Să-atiunci m-am gîndit în mine / Să mă fac o fluieră / Bade, la gurița ta” (p. 19). „Creații” de aceeași factură mai apar la paginile: 21, 32, 78, 103, 105, 116, nelipsind nici din spațiul rezervat producților epice: „Am sfîrșit orice parale / Tot plătind la angarale / ... / Perceptorul, cu

¹⁰ Pentru o edificare cît mai exactă asupra creației folclorice vasluiene, așa cum se prezintă ea în zilele noastre, vezi Ion Oprîșan, *Folclor din Moldova de Jos*, în vol. *Folclor din Moldova*, II, București, E.P.L., 1969.

¹¹ Întemeiată, la Bîrlad, de T. Pamfile, M. Lupescu și alții, revista a apărut din august 1908 pînă în iulie 1921.

¹² *Dorule, de unde vii...* Culegere de folclor poetic buzoian. Volum alcătuit sub îngrijirea profesorilor Nicolae Peneș și Gh. Băicuș, Buzău, 1973.

turbare / Mi-a luat din casă țoale" (p. 140—141). O „variantă” a *Mioriței* (508 versuri și inclusă în acest capitol este de natură să stîrnească cel puțin mirarea cititorului. Cei trei ciobănași sint „Rumeniori și grași” (p. 125); oaia năzdravănă „Nu mai are stare / Nice alinare” (p. 127); cîinile moldoveanului, „Cel mai voiniclos / Cel mai bărbătos” (p. 127) este decis să-și apere stăpinul, „Azi, ori niciodată / Puterea mea toată / Mi-o voi arăta / Pentru viața ta” (p. 129), dar sfîrșește împușcat de baciu ungurean: „Cătelandrul plinge / Și se scaldă-n singe / Cade cu iuțeala / Și nu se mai scoală” (p. 130). Baciu moldovean, „Mindru și vieclean”, dă semne de nesupunere, fapt ce provoacă amenințarea lui ungurean, „Hîtru și vielean”: „Atunci, cot la cot / Te legăm de tot” (p. 133). Rămase fără stăpin, oile sint îngrijorate de soarta ce le aşteaptă: „Hoții or să vină / Noaptea pe la stînă / Și ne vor fura / Ne vor junghia” (p. 136). Măicuța bătrînă ascultă cele spuse de „Draga mamei, dragă / Mioriță fragă”, apoi „Pleacă supărătă / Pleacă întristată / Și nemingiată / Ca omul ce-și pierde / Toat-a lui nădejde” (p. 139). Ar mai fi de amintit că această culegere de folclor se vrea nu numai „un prețios îndreptar pentru activități noștri culturale, ci și o contribuție de seamă în cadrul mișcării folcloristice contemporane” (p. 2).

Teluri asemănătoare pare să urmărească și volumul *Lung e drumul Dunării*¹³, alcătuit de Ilie Birău și editat la Reșița. Colecția se subintitlează *Folclor poetic*, deși cuprinde și texte muzicale, și își propune să ofere „o imagine unică, organică, a spiritualității dacoromâne din desfileul Dunării, de la Berzasca la Moldova Nouă” (p. 6). Selectia pieselor pentru această colecție a avut în vedere un material bogat, rod al unor îndelungate cercetări folclorice de teren, efectuate prin anchete reluate, între anii 1962 și 1971. Chestionarea repetată a acelorași subiecți nu i-a prilejuit autorului nici o observație (ceea ce ne surprinde), în schimb, ca o constatare generală, semnalcază „acuta destrămare a genurilor folclorice, datorită perimării conținutului lor” (p. 7). Pare să facă excepție doar genul liric, care „cunoaște o dezvoltare fără precedent”, situație ce nu se reflectă convingător în colecție. Cît de reprezentative sint cîntecile reproducute, pentru o zonă folclorică unde lirica a ajuns la o maximă influire, nu este prea greu de constatat. Un îndrăgostit își așteaptă mîndra: „Și tot stînd și așteptind / Mă trezii eu adormind” (p. 119); altul, ceva mai norocos, constată: „La mîndruța mea iubită / Am mîncat găină friptă, / Astă seară m-oi ducea / Și cocoșul l-oi mincea” (p. 34). Tot în cadrul liricii „tradiționale”, un pretins cîntec de cătănie distonează supărător în raport cu adevărările creației de acest gen: „Să mă duc nici eu n-ăs vrea, / Păi, pe cine-ăs săruta? / Și de tine mult mi-e milă / Dar tu ști că plec de silă” (p. 64). Un loc aparte ocupă în volum cîntecul nou, „înveșmintat în remarcabile și învierbintate imagini artistice” (p. 10). Și în acest caz, lirica erotică este preponderentă: „Frunză verde matostat / Am bade la mine-n sat / Și frumos și lucrător / Și lucrează pe tractor” (p. 43). Nici calitățile mîndrei nu rămân neobservate: „Că ești mîndro de argint, / Cum nu-i alta pe pămînt, / Cind pe scenă ești gătătă / Și tu ești îmbujorată” (p. 20—21). Fetele din Bozovici sint satirizate deoarece: „Jes prin parcuri la plimbare / Numa-n papuci și sandale / Și-si fac țoalele de mod / Și pe pod nu-i nici un glod” (p. 39). Dintr-un alt cîntec de dragoste afișăm că „Banii nu se fac ușor / Cum credeți voi, mîndrelor, / Banii, banii, bate-i Doamne / De nu-i ai, tu, mori de foame”; cu toate acestea, pentru ființa iubită nici un sacrificiu nu-i prea mare: „Îi iau pardesi cu blană / Și în mînă geamantană, / La grumaz îi pun mărgele / Și pre miini mănuși de piele” (p. 66). Dezamăgirea îl determină, însă, pe îndrăgostit să devină agresiv: „Au, au, au, mîndruță, au / Unde-i doda s-o fac prau” (p. 66). Iată doar cîteva dintre textele „selectate în funcție de importantele necesități de imbogățire a repertoriului formațiilor artistice de amatori” (p. 6).

Unele observații suscitate și culegerea de folclor literar *Brăduțel de pe că-*

¹³ Ilie Birău, *Lung e drumul Dunării. Folclor poetic din Valea Dunării de la Berzasca la Moldova Nouă*, Reșița, 1972.

rare¹⁴, editată la Bacău, deși nu a apărut sub egida Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă. Rezultat al activității pionierilor, care se preocupă, după cum sătem încredințăți, „de pe o poziție riguros științifică, de culegere, cercetarea și salvarea a ceea ce mai există din folclorul tradițional și a ceea ce se creează în condițiile societății noastre“ (p. 3), volumul este îngrijit de prof. Pompiliu Stan, coordonarea științifică a materialului aparținând conferențiarului univ. dr. Traian Cantemir. Un capitol din colecție este intitulat *Lirica obiceiurilor de iarnă*, cu toate că include doar un *plugușor*, acesta nereprezentând altceva decât o variantă a baladei *Gruia și sora*. Ghicitori și Cimilituri sunt titlurile a două capitole distințe, în ciuda faptului că raportul dintre cei doi termeni este de sinonime perfectă. În fine, o variantă a baladei *Vîican*¹⁵ sau *Vulcan*¹⁶, răspândită în sudul Moldovei mai ales sub formă de plugușor, apare în culegerea de la Bacău intitulată *Gruia și turcii*. Este adevarat că numele lui Gruia stăruie mai puternic în conștiința oamenilor, totuși, lectura atentă a textului lasă să se observe că informatorul a rostit numele adevărat al eroului, *Vulcan*, numai că acesta, din neatenție probabil, a fost transcris *vulcan*. După cum, tot o urmare a neatenției pare să fie și transcrierea eronată a unor versuri din secvență: „Si sub salcie o bâtrină / Cu trei cai tane în mină, / De picte izbindu-le, / De sănge spălindu-le“¹⁷, care în culegerea pionierilor băcăuană apare astfel: „La o salcă-nrâmurată / Era o bâtrină / Cu trei castane în mină, / De pe trei izbindrele, / De sănge spălindu-le“ (p. 12). Sunt scăpări care contravin spiritului *riguros științific* al muncii de cercetare.

Monografia satului Livezi — Harghita¹⁸ necesită o analiză mai amănunțită. Angajați într-o „pașionată cercetare“ a folclorului din această localitate, Nicolae Bucur și C. Costin își propun să realizeze „nu o prezentare descriptivă de material documentar, ci configurarea unei spiritualități cu o personalitate foarte bine timbrată“ (p. 5). Prin urmare, o cercetare complexă, care să surprindă particularitățile culturii populare din această așezare situată la poalele munților Ciucului, acolo unde Moldova și Transilvania se unesc prin trecătoarea Ghimes-Palanca. Lucrarea este concepută pe baza unui plan *sui generis*, autorii ignorând (cu bună știință sau nu) imensa bibliografie de specialitate referitoare la cercetarea monografică. Lipsa de sistematizare, de ordonare științifică a materialului surprinde în chip neplăcut. Iidile sunt expuse incoerent, iar unele observații capătă formulări pripite și chiar contradictorii. Se pun astfel semnele egalității între *autentic* și *vechi*, ca și cum sfera semantică a acestor doi termeni ar fi una și acceași, pentru că apoi *vechiul*, adică *autenticul*, să fie opus *noului*, sugerindu-se că în cazul *noului* (al creației folclorice noi, dacă) nu ar putea fi vorba de autenticitate. Lipsa prozei populare din repertoriul folcloric al satului Livezi primește o explicație care ne scutește de comentarii: „Poveștile, snoavele, basmele lipsesc, pentru că oamenii, cind s-au adunat împreună, eveniment destul de rar (la nunți, botzuri, hore târânești), în primul rînd au simțit nevoie să cînte, să doinească, să-și spună păsurile și, în final, să-ncingă jocul“ (p. 6). Argumente la fel de „întemeiate“ aduc autorii și în sprijinul unor observații de ordin sociologic: „Că au ajuns pe aici moții, ne-o dovedește existența unei ploști, la unul din gospodarii satului, datată 1909, cu specificația de la muntele

¹⁴ *Brădulet de pe cărare*. Culegere de folclor literar din județul Bacău, Consiliul județean al organizației pionierilor, ediție îngr. de prof. Pompiliu Stan, coord. șt. conf. univ. dr. Traian Cantemir, Bacău, 1972.

¹⁵ Vezi, G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare române*, București, Tip. Modernă, 1885, p. 550—558, reprod. în vol. Al. Amzulescu, *Balade populare românești*, II, București, E.P.L., 1964, p. 86—103.

¹⁶ Vezi, Ioan Brezeanu, *În vadul Brăilei.. Folclor literar din zona Dunării de Jos*, Brăila, 1970, p. 29—40.

¹⁷ Arhiva de folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB) Mg. 3, I, 6. Vezi și I. Brezeanu, *loc. cit.*, p. 30.

¹⁸ Nicolae Bucur, C. Costin, *Livezi — Harghita. Pagini din creația folclorică a unui sat*, Miercurea Ciuc, 1972.

Găina" (p. 45). La fel, după opinia celor doi cercetători, cuvîntul *ciumă*, din strîngătura : „Mîncă, ciumă, ce-i mîncă, / Nu-mi mîncă ibovnica”, dovedește că această molimă „bîntuise prin veacurile anterioare pe meleagurile respective” (p. 53).

Despre jocurile populare de la Livezi se spune că sunt „monotone” (p. 6), pentru că peste numai două pagini să se sublinieze ritmul vîoii al acestora. Mai mult decît atât, jocurile de aici „au în ele un clopot mistic... râmas din vremea cultului zeilor dacici”, după cum și „linia melodică a majorității cîntecelor, arc în ea o ritmică străveche, cu siguranță moștenită de la vechii daci” (p. 27). Ce-i drept, sigurăntă cu care N. Bucur și C. Costin descreză în folclorul de la Livezi „semne ale unei tradiții de adânci rădăcini dacoromanice” (p. 28) este de-a dreptul dezarmantă, dar, am adăuga noi, și incompatibilă cu rigorile spiritului științific. Lirica folclorică este clasificată după criterii discutabile. În categoria *cîntecului de dragoste și dor* sunt cuprinse piese ce exprimă *jalea* sau *necazul și supărarea*. Versuri ca : „Decit cu urîtu-n casă, / Mai bine cu boala-n oasă ; / Maica din boală mă scoate, / Dar din urît nu mă poate” (p. 31) nu par să vorbească de dragoste și nici de dor. În ritmul jocurilor populare, spun autoriile — continuind să „interpreteze” materialul cules — „băieți și fetele cîntă, augmentîndu-și destinul” (p. 60); strîngăturile la nună se constituie într-o imensă glumă” (p. 55); un „foarte vechi” *cîntec satiric*, vădind „autopersiflare”, se prezintă curățat „de orice balast verbal” : „De cînd beau la crîșmă-n deal, / De-atăncea-i sumanul ars” (p. 61). În sfîrșit, *cîntecile de leagân* sunt „adevărate bijuterii lirice”, în care mama, „vrînd să-i sădească pruncului sentimente ancestrale, cîntă de una singură, vîrsîndu-și amarul părintilor — părintilor ei” (p. 62), încît prunci nu mai adorm după bunul lor plac, ci doar la îndemnul din finalul cîntecului : „Stelele și cerul limpezit, / Dormi, povestea s-a sfîrșit!” (p. 63).

Folclorul obiceiurilor, atât de bogat, de complex și de interesant pe tot cuprinsul țării, este ilustrat în monografia Livezilor doar prin ritualul nunăii, în prezentarea căruia autorii s-au străduit să păstreze neștirbită rînduiala moștenită din bătrâni. Momentele principale ale desfășurării nunăii (*Petitul, Logodna, Pregătirile pentru nună, Ziua nunăii*) sunt derulate succesiv și comentate pe larg, descrierile sprijinindu-se adesea pe un mare număr de fotografii reprezentative. Ceea ce surprinde, însă, și se prezintă chiar în dezacord cu valoarea în sine a ritualului propriu-zis sunt aşa-numitele orații de nună, care, în situația de față, nu au nimic comun cu structura poeziei populare. Sîi nu ne referim doar la formulări izolate, de tipul : „Rămînem, totuși, mînhiți, / Floarea dacă ne-o răpiți” (p. 70), ce-i sint improprii omului de la țară, ci la construcții ample, cum ar fi *Orația de încînare a bețelor* („Azi e zi de sărbătoare / De aceea are loc aici / Stîndardul ăstăzi cu floare”) (p. 74), *Iertăciunea mirelui* („Nu vorbe de șagă / Vreau să vă vorbesc, / Ci despre căsătorie / Vreau să vă grăiesc”) (p. 76), *Iertăciunea miresei* (în care fata î se adresază tatălui : „De la muncă cum veneai, / Mă luai în brațe, / Nerăbdător așteptai / Ca să mă fac mare” (p. 83) și aşa mai departe. Tinînd seamă de cele de mai sus, inclinăm să credem că o culegere de folclor întocmită cu seriozitate, sau chiar și o simplă „prezentare descriptivă de material documentar” ar fi fost mult mai utilă decît această prețință monografie care, aşa cum a fost concepută, nu folosește nimănui. Dimpotrivă, ea aduce prejudicii folclorului din satul Livezi, pentru că pune în circulație, cu autoritatea cuvîntului tipărit, texte ce vor determina poluarea creației populare din această localitate montană.

Se impune, aşadar, o atitudine mai fermă, consecventă, din partea celor ce îndrumă procesul de cunoaștere și valorificare a patrimoniului culturii noastre populare, pentru că neajunsurile semnalate să nu se perpetueze. Adunarea, clasificarea, interpretarea și editarea folclorului presupun o informare serioasă în domeniul respectiv, însusirea unei metodologii corespunzătoare și nu doar dorința de a deveni cu orice preț autor de carte. A surprinde pulsul viu al creației populare contemporane nu înseamnă a „selecta” acele producții hibride, de margine, puține la număr în șuvoiul larg al folclorului literar românesc, sau a interveni cu impicietate în conținutul și versificarea pieselor culese, transformîndu-le, practic, în creații nule atîi din punct de vedere artistic, cit și documentar.

Ni se pare, de asemenea, dăunătoare tendința unor așa-zisi creatori populari de a comite pastișări după capodopere folclorice, schimbându-le structura poetică și mesajul spiritual, act ce nu este cu nimic mai puțin grav decât acela de a mutila, de a interveni asupra unor creații ale literaturii culte. Istoria culegerilor de folclor a demonstrat perisabilitatea celor texte care contravin, în mod flagrant, bunului gust ce caracterizează opera adevărătului creator popular: „Creatorul popular este exponentul artistic al colectivității, exprimind, în creațiile sale, gîndurile, sentimentele și năsuințele ei. El este, înainte de toate, un bun cunoșător al tradiției, păstrătorul dar și transmitătorul ei”¹⁹. Spre acești *expnenți artistici ai colectivității* trebuie să-și îndrepte atenția culegătorul de folclor, dar pentru a-i identifica el însuși are nevoie de cunoștințe temeinice. Altfel, riscă să se opreasă la cei ce se erijează în „creatori” de folclor, de fapt, versificatori de ocazie, lipsiți de har și străini cu totul de spiritul sănătos al creației noastre populare. În plus, valorificarea editorială a pieselor dobîndite de la acești pretinși rapsozi populari, pune în circulație forme incorrecte ale limbii române: „Rupe, bade, cătu-i vrea / Trandafir din creanga mea, / Rupe, dar eu *grijulea*”²⁰; „Foale verde cimbrieri / Greu era pe la boieri”²¹; „Umblă furejă tot aiurea, / Tot aiurea, pe *plaiurea*”²²; „Foale verde leușteană / Iomică Popă mă cheamă”²³ etc.

La fel de grav este și faptul că multe dintre aceste „creații”, lipsite, adesea, nu numai de vadoare artistică, ci și de sens, sănt puse pe seama folclorului nou. După cum se știe, însă, „clementele novatoare se integrează tradiției și devin valori colective numai în măsura în care sănt acceptate de colectivitate și transmisse”²⁴. Prin urmare, simpla alcătuire a unui text, cu rime împerecheate ori alăturăte, cum ar fi: „Colo-n vale, la livezi, / E un pom cu mere verzi, / Bate vîntul, pere pică...” etc., nu este suficientă pentru a considera produsul respectiv drept creație folclorică nouă. Deocamdată, este o creație individuală și nimic mai mult: „Foale verde de mai sus / Eu, Stâncuța, l-am compus”²⁵. Doaltele, s-a mai atras atenția că „insuficiența delimitare dintre ceea ce este astăzi creație individuală și ceea ce este creație colectivă aduce cele mai marcante pre-judicii activității folcloristice regionale”²⁶. Este nevoie, aşadar, ca mai întii să așteptăm verdictul colectivității și abia apoi să integrăm aceste „creații” în volume destinate „să transmită mesajul nostru societății viitoare”²⁷. Se știe, de asemenea, că „inovația, ca manifestare a originalității, ca să fie acceptată de colectivitate și să capete valoare de circulație, trebuie să se integreze ea însăși tradiției”²⁸. Exemplul următoare, și multe altele, asupra căror nu mai insistăm, provenind din sate cu frumoase tradiții folclorice, nu par să răspundă acestui imperativ: „...Si se oprește motorul / Si nu mai merge tractorul, / Iar găgelul din armată / Vîng-acasă și mă ceartă”, sau: „Oile pasc într-o parie, / Eu citeșc, colea, din carte, / Cum s-aplic metode noi / La mioare și la oi”²⁹. Punindu-se în circulație creații de acest gen, în care abundă „infierbintate imagini artistice”, se ajunge în cele din urmă, ca folclorul nou, cel puțin în parte, să se situeze

¹⁹ Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, București, Editura didactică și pedagogică, 1976, p. 68.

²⁰ *Flori din cimp*, Culegere de folclor poetic din județul Arad, întocmită de Vitalie Munteanu, Teodor Uiuui, Zenovia Pristoleanu, Iosif Dohangie, Arad, 1969, p. 15.

²¹ *Dorule, de unde vii...*, p. 103.

²² *Idem*, p. 143.

²³ Ilie Birău, *vol. cit.*, p. 66.

²⁴ Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *vol. cit.*, p. 70.

²⁵ Ilie Birău, *vol. cit.*, p. 58.

²⁶ V. Adăscăliței, *loc. cit.*, p. 69.

²⁷ Ilie Birău, *vol. cit.*, p. 10.

²⁸ Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *vol. cit.*, p. 67.

²⁹ Pavel Delion, *Cintece și jocuri populare din Moldova*, Culegere alcătuită și îngrijită de Mircea Stan, Iași, 1972, p. 186—187.

la antipodul celui tradițional, în ciuda faptului că aparține membrilor aceleiași colectivități. Adevărata creație folclorică nouă, expresie vie, pregnantă, a vremurilor pe care le trăim, este plăsmuită asemenea celei tradiționale, de oameni înzestrăți cu talent deosebit. Ea trebuie însă căutată, cu răbdare și pricepere, și nu înlocuită cu tot soiul de improvizării, care nu fac decât să o plaseze într-o lumenă cu totul defavorabilă.

Fără îndoială, cei mai mulți dintre autori colecțiilor de folclor regionale sunt bine intenționați și pe deplin convingiți de utilitatea muncii lor, dar lipsa de pregătire, de îndrumare competență, îi face adesea să eșueze. Ar fi, de aceea, necesar ca și Centrele județene de îndrumare a creației populare să manifeste mai mult interes față de modul în care sunt alcătuite aceste culegeri de folclor și, mai ales, să nu avizeze publicarea lor fără referate externe, venite din partea unor specialiști în materie. Totodată, colecțiile sau monografiile folclorice regionale nu ar trebui să mai aibă caracter de uz intern, pentru că, aşa cum s-a putut observa, ele nu se adresează numai mișcării artistice de amatori.

Ar fi inexact să se credă că întreaga activitate a Centrelor județene de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, în privința editării folclorului, stă sub semnul observațiilor de mai sus. Marea majoritate o formează lucrările alcătuite cu seriozitate și pricepere, remarcabile prin frumusețea și prospetimea nealterată a pieselor reproduse, prin ținuta științifică și artistică de ansamblu. Este un motiv în plus ca toți cei ce manifestă interes pentru culegerea și valorificarea folclorului să dovedească exigențe sporite.